

Нанавов А. Вплив фінансово-економічної кризи на сектор комерційних банків Швеції [Електронний ресурс] / А. Нанавов // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 2 (7). — С. 218-224. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12naskbs.pdf>.

УДК 336.76

JEL Classification: H12

Антон Нанавов

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, Україна

e-mail: ananavov@ukr.net

*асистент, кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин*

ВПЛИВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА СЕКТОР КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ШВЕЦІЇ

Анотація. В статті окреслено основні тенденції та проблеми функціонування фінансової системи Швеції та визначено основні чинники структурних перетворень у практиці ведення банківського бізнесу найбільшими банками Швеції за умов сучасної фінансово-економічної нестабільності. Проаналізовано основні показники фінансової діяльності найбільших банків Швеції та ступінь залучення банківських інституцій Швеції до міжнародних міжбанківських ринків. В статті наводиться аналіз заходів фінансової стабілізації, які реалізовувалися Центральним банком Швеції та Управлінням державним боргом Швеції з метою підтримання фінансової стійкості системи комерційних банків Швеції та підвищення регуляторних вимог достатності капіталу і нормативів залучення міжбанківських кредитів банківським сектором. Наведено та проаналізовано структуру активів Центрального банку Швеції та охарактеризовано роль центральних органів фінансово-банківського нагляду Швеції у підтриманні ліквідності банків Швеції.

Ключові слова: ризик ліквідності, операції РЕПО, баланс банку, кредити овернайт, валютний своп.

Антон Нанавов

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА НА СЕКТОР КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ ШВЕЦИИ

Аннотация. В статье очерчен круг основных тенденций и проблем функционирования финансовой системы Швеции и определены основные факторы структурных преобразований в практике ведения банковского бизнеса крупнейшими банками Швеции в условиях финансово-экономической нестабильности. Проанализированы основные показатели финансовой деятельности крупнейших банков Швеции и степень участия банковских институций Швеции в функционировании международных межбанковских рынков. В статье приводится анализ мер финансовой стабилизации, которые реализовывались Центральным банком Швеции и Управлением государственным долгом Швеции с целью повышения регуляторных требований достаточности капитала и нормативов привлечения межбанковских кредитов банковским сектором. Приведена и проанализирована структура активов Центрального банка Швеции и охарактеризована

Nanavov, A. (2012). Impact of financial and economic crisis in sector commercial banks Sweden [Vplyv finansovo-ekonomichnoyi kryzy na sektor komertsiynykh bankiv Shvetsiyi]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava - Socio-Economic Problems and the State* [online]. 7 (2), p.218-224. [Accessed December 2012]. Available from: < <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12naskbs.pdf> >.

роль центральных органов финансово-банковского контроля Швеции в поддержании ликвидности банков Швеции.

Ключевые слова: риск ликвидности, операции РЕПО, баланс банка, кредиты овернайт, валютный своп.

Anton Nanavov

Taras Shevchenko National University of Kyiv
Melnikov str., 36/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: ananavov@ukr.net

*Assistant lecturer, Department of World Economy and International Economic Relations
Institute of International Relations*

IMPACT OF FINANCIAL AND ECONOMIC CRISIS IN SECTOR COMMERCIAL BANKS SWEDEN

Abstract. *This article reveals both main tendencies and problems that Swedish banking sector currently witnesses and main triggers of transformations in banking business practice of the biggest Swedish banks under the conditions of financial and economic turmoil. The main indicators of financial activity of the biggest Swedish banks as well as the degree of involvement of Swedish banks in international interbank markets are analyzed. The article reveals the analysis of financial stability actions that were taken by the Central Bank of Sweden and the Debt Management Agency in order to increase the regulative demands of the capital sufficiency and standards of interbank lending in the banking sector. The structure of assets of the Central Bank of Sweden is outlined and analyzed and the role of central bodies of financial supervision in the maintaining of liquidity level of banking sector is considered.*

Keywords: *liquidity risk; repo agreement; bank's balance sheet; overnight credits; currency swap.*

Постановка проблеми. Система комерційних банків Швеції зіткнулася з проблемою відчутного падіння ліквідності восени 2008 року, одночасно із падінням світових фінансових ринків [2]. Незахищеність шведських банків від різкого зменшення доступної ліквідності була пов'язана із широким залученням фінансування на світових ринках капіталу. Із розгортанням кризових явищ, регулюючі органи фінансово-банківського нагляду Швеції розпочали реалізацію програм фінансової стабілізації, що дозволило порівняно швидко поновити стан ліквідності комерційних банків.

Однак досвід протидії кризі виявив слабкі місця в існуючій практиці диверсифікації ризиків ліквідності в Швеції. Зокрема, нормативи забезпечення ліквідності, що існували до кризи, у тому числі стандарти нормативно-правового регулювання бухгалтерської звітності, виявилися неефективними. Мала місце також невизначеність щодо інституційних механізмів управління міжнародними резервами. Крім того, Центральний банк Швеції Riksbank мав обмежені можливості гнучкого реагування на виклики, пов'язані із наданням комерційним банкам додаткової ліквідності, наприклад, через механізм залучення фінансування, що забезпечується казначейськими векселями та державними облігаціями, які надаються банку під заставу цінних паперів та цінних паперів, забезпечених активами.

Аналіз останніх досліджень. Протягом останніх років з'являються нові дослідження, присвячені аналізу фінансової системи Швеції. Зокрема, у дослідженні А. Султанаєвої та М. Стромквіст «Грошовий ринок Швеції: Уроки кризи» (2009 р.) проаналізовано особливості функціонування найбільших шведських банків та розглянуто основні ризики, до яких експоновані банки Швеції. Дослідження М. Тейлора та А. Флемінга "Система інтегрованого фінансового нагляду: Скандинавський досвід» (2007 р.) демонструє глибокий аналіз

сутнісних характеристик діяльності шведських банків та оцінює їх значення у світових фінансах. До збірника «Комплексний фінансовий нагляд» (2004 р.) увійшли статті, присвячені інтеграції регулюючих органів Швеції та Норвегії, фінансовим інститутам та інструментам. Питання економічної інтеграції у країнах Скандинавії були висвітлені у дослідженнях Ч. Гудхарта та К. Бріало.

Основна частина. Системні ризики ліквідності накопичувалися у банківському секторі Швеції у період 2000-2009 рр. З початку 2000-х років шведські банки все більше поклалися на ринкове фінансування для підтримки та розширення своїх кредитних операцій [9].

Оскільки попит на кредити суттєво випереджав попит на депозити, шведські банки збільшували накопичення боргів на світових ринках, і до 2008 року частка фінансування банків через недепозитні джерела становила майже половину обсягу виданих кредитів [6]. Зазначимо, що наведена тенденція, в цілому, є типовою і для більшості банківських систем країн Європейського союзу, однак залежність найбільших шведських банків від ринкового фінансування в середньому була значно вищою, ніж у більшості європейських банків (рис. 1, 2).

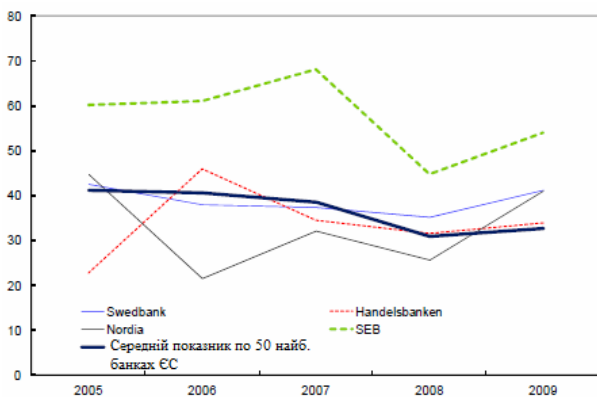

Рис. 1. Співвідношення активів депозитів до банків Швеції та ЄС, %

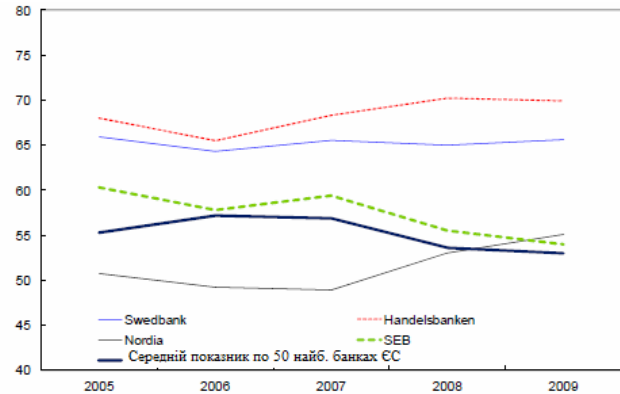

Рис. 2. Співвідношення фінансування до загального обсягу залучених фінансових ресурсів, %

Примітка: Побудовано автором на основі даних, наведених у [7].

До причин наведеної тенденції, на нашу думку, слід відносити:

По-перше, основні шведські банки прагнули розширення бізнесу за кордоном, головним чином у Скандинавському і Балтійському регіонах, переважно у зв'язку із насиченням внутрішнього ринку. У результаті, шведські банки фактично подвоїли обсяг іноземних активів у 2007-2008 рр., а загальний обсяг активів склав понад 150% від ВВП у 2008 році. По-друге, на ринках нерухомості продовжувалося швидке зростання, що підтримувало стабільний попит на іпотечні кредити. Між тим, вартість залучення фінансування у доларах США була нижчою, ніж у інших валютах, що спонукало шведські банки збільшити обсяг доларових запозичень з метою подальшого обміну доларів на шведські крони та посилення кредитування житлового сектора.

Залучення ринкового фінансування здійснювалося переважно на надкороткі терміни. Станом на кінець 2008 року склалася ситуація, за якої приблизно 15% від загального обсягу розміщених облігацій, були визнані дефолтними протягом одного року, ще 20-25% протягом двох років. Таким чином, шведська банківська система зосереджувала ризики припинення виплат по облігаціях у період найбільшого посилення фінансової кризи.

Таблиця 1

Характеристика та основні показники діяльності провідних банків Швеції

Найбільші банки Швеції					
Nordea є найбільшим банком, загальні активи перевищують ВВП Швеції в 1,7 разів. Банк представлений в усій Скандинавії. Шведський уряд володіє 13,6 % акцій Nordea.	Найбільші банки Швеції: окремі показники				
		Nordea	Handelsbank.	SEB	Swedbank
Handelsbanken має найбільшу частку на ринку Швеції. Банк здійснює великі операції з іпотечного кредитування фізичних осіб (36% від загальної суми кредитів), має високий рівень залежності від фінансування боргових цінних паперів (47% від загального обсягу зобов'язань). Коефіцієнт кредитного плеча є найнижчим (3.6) серед чотирьох найбільших банків.	Загальні активи (в млрд. SKr)	5,361	2,154	2,180	1,716
	% до ВВП	168.3	67.6	68.4	53.8
SEB має переваги в наданні банківських послуг корпоративним клієнтам: на кредитування корпоративного сектора припадає 64% від загальної суми заборгованості, у той час як іпотечне кредитування фізичних осіб становить лише 28%. Головні стратегічні зусилля SEB включають в себе інвестиційно-банківську діяльність та управління майном/активами клієнтів, платежі і комісійні складають значну частину джерел доходів.	Частка від загальної заборгованості, %				
	Іпотечне кредитування фізичних осіб	30.8	35.8	28.3	53.8
Swedbank спрямовує свою діяльність на іпотечне кредитування фізичних осіб (54% від загальної суми заборгованості) та має значну залежність від фінансування боргових цінних паперів (42% від загального обсягу зобов'язань). Діяльність в країнах Балтії, залишається істотною (11 % від загальної суми заборгованості).	Інші типи кредитування фізичних осіб	10.3	9.7	7.5	3.5
	Корпоративний сектор	58.9	54.4	64.2	42.7
	Частка в загальній сумі зобов'язань, %				
	Депозити	31.7	26.4	34.2	33.0
	Боргові цінні папери	27.2	46.7	25.5	42.4
	інші	41.0	26.9	40.3	24.7
	Прибуток від операцій, %				
	Чистий прибуток	55.3	68.2	43.4	52.6
	Чистий комісійний прибуток	23.1	25.6	38.4	30.7
	Інший прибуток	21.6	6.2	18.2	16.7
	Частка портфельних інвестицій в сумарних активах	10.0	6.0	16.0	5.0
	Частка наданих кредитів за країнами, % від загального обсягу кредитів				
	Швеція	27.1	70.9	64.9	85.3
	Інші країни Скандинавії	63.9	17.6	5.7	2.1
	Країни Балтики	1.8	0.0	8.7	11.4
	Інші	7.3	11.5	20.7	1.2
	Капітал та рейтинг				
	Коефіцієнт достатності капіталу першого порядку, %	9.8	9.2	12.8	11.0
	Коефіцієнт запозичень-леверідж, %	4.0	3.6	4.3	4.6
	Рейтинг кредитоспроможності (S&P, довгостроковий)	AA-	AA-	A	A

Примітки: Побудовано автором на основі даних, наведених у [4]

Шляхи протидії кризовим явищам, запропоновані Швецією. Більшість шведських банків не мали можливості подовжити термін погашення облігацій, особливо після суттєвого підвищення рівня ставок (премії за ризик) на міжбанківському ринку Швеції у вересні-жовтні 2008 року.

Комплекс антикризових заходів, який реалізовувався регулюючими органами Швеції багато в чому нагадував стандартний пакет фінансової стабілізації інших розвинених країн Європи.

Центральний банк Швеції розпочав програму поступового поновлення ліквідності в системі комерційних банків: зменшення вимог до застави під кредит, подовження строку закриття операцій РЕПО, подовження строків повернення кредитів у доларі США та дозвіл на використання комерційних цінних паперів як застави під казначейські векселі та державні облігації.

Управління державним боргом (УДБ) здійснило запозичення на суму в 15 млрд. дол. для поновлення валютних резервів. Центральний банк Швеції узгодив укладання двох своп-контрактів з ФРС та ЄЦБ у доларі та євро з метою поновлення ліквідності у валюті.

Уряд підвищив вимоги щодо рівня гарантування депозитів банками з 250000 SEK до 500000 SEK. Також урядом було прийнято програму гарантування середньострокових (3 міс.-5 років) кредитів банків та іпотечних установ. Ці заходи дозволили стабілізувати ситуацію із залученням фінансування банківським сектором.

В результаті реалізації заходів поновлення ліквідності у банківській системі обсяг наданої фінансової підтримки банкам оцінювався на рівні 8% ВВП (рис. 4).

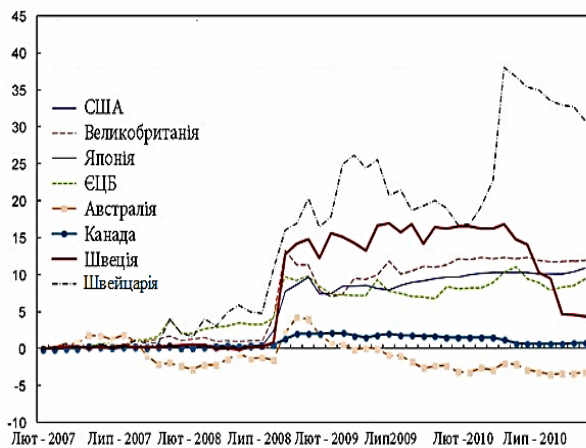

Рис. 3. Активи провідних центральних банків світу, % до ВВП

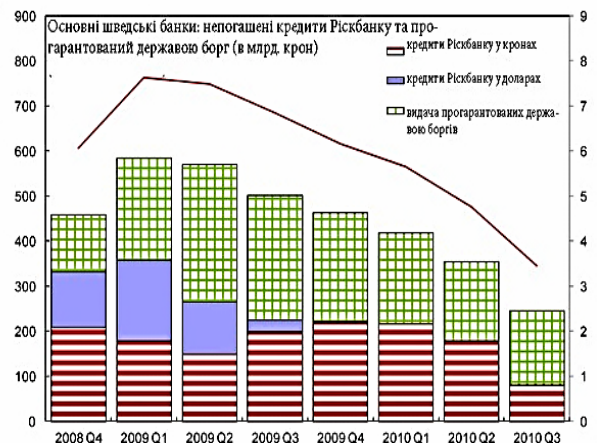

Рис. 4. Непогашені кредити Ріксбанку та гарантований державою борг, млрд. крон

Примітки: Використано дані, наведені у [5]

У період 2007-2008 рр. баланс Ріксбанку оцінювався на рівні 6 % ВВП, що набагато менше, ніж розмір балансу ЄЦБ, Центрального банку Данії, Центрального банку Швейцарії чи Банку Японії (рис. 5).

Порівняно нетиповою є структура активів Ріксбанку: значну частину активів складають золото, SDR та іноземні активи, а не державні облігації, в той час як інші центральні банки, такі як Федеральна резервна система, Банк Англії та Банк Канади регулярно здійснюють купівлю державних цінних паперів (рис. 6).

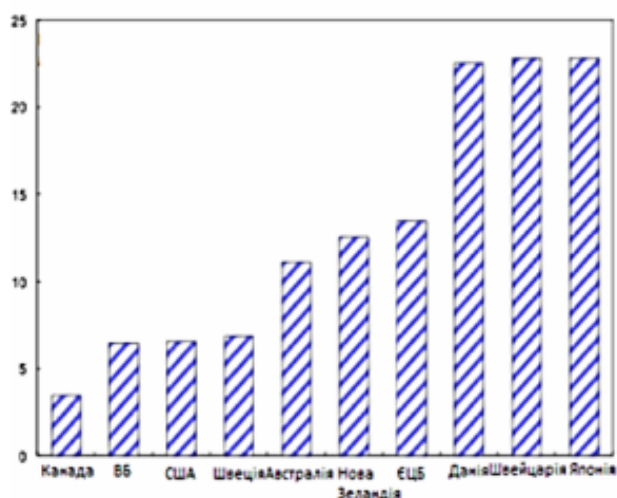

Рис. 5. Активи центральних банків розвинених країн, % до ВВП

Рис. 6. Структура активів ФРС та Ріксбанку

Примітки: Використано дані, наведені у [3]

Висновки. Невеликий обсяг балансу Ріксбанку відображає специфічність проведення операцій з підтримки ліквідності в банківській системі Швеції. Для максимального заохочення фінансових установ самостійно здійснювати управління ліквідністю та виконувати встановлені нормативи, Ріксбанк намагається дотримуватися політики максимального невтручання. Ріксбанк не вдається до проведення прямих операцій РЕПО, а норма обов'язкових резервів в Швеції встановлена на символічному рівні 0,5% [8].

Операції Ріксбанку на відкритому ринку зводяться або до викупу державних облигацій чи казначейських векселів з метою забезпечення системи ліквідності, або шляхом випуску валютних сертифікатів для закриття депозитних рахунків в іноземній валюті та вилучення надлишкової ліквідності. З метою унеможливлення різких змін ринкових ставок по кредитам, ставки по овернайт-угодам встановлюються на рівні ставок по операціям РЕПО. Таким чином, ставка по кредитах, що надаються банком та депозитах, що приймаються банком дорівнює ставці РЕПО плюс/мінус 0,75%.

Використана література:

1. Волков А. М. Швеція: економічна модель / А. М. Волков. - М.: Думка, 1991, 89 с.
2. Diamond, D. W. & Rajan, R.G. (2008) "Liquidity Risk, Liquidity Creation, and Financial Fragility: A Theory of Banking." *Journal of Political Economy* 109, pp. 287-327.
3. Hansson, P. & Jonung, L. (2010) "Finance and economic growth: the case of Sweden 1934- 2010" *Research in Economics* 51, pp. 275-301.
4. Krantz, O. (2010), "Swedish Historical National Accounts 1800-2010 – aggregate output series." Mimeo. Department of Economic History. Ume University, Sweden.
5. Levine, R. (2010) "Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda" *Journal of Economic Literature* Vol. 35, pp. 688-726.
6. Rousseau, P.L. & Sylla, R. (2009) "Emerging financial markets and early growth" NBER Working paper 7448.
7. Rousseau, P.L. & Sylla, R. (2010) "Financial systems, economic growth and, globalization" NBER Working Paper 8323.
8. Wachtel, P. (2009) "Growth and Finance: What Do We Know and How Do We Know It?" *International Finance* 4, pp. 335-362.
9. Waldenström, D. (2011) *Essays in Financial History* Doctoral thesis. Stockholm School of Economics, Sweden.

REFERENCES

1. Volkov A. M. Sweden: economic model [*Shvetsiya: ekonomichna model'*]. Moscow, Thought, 1991. p. 89.
2. Diamond, D. W. & Rajan, R.G. (2008) "Liquidity Risk, Liquidity Creation, and Financial Fragility: A Theory of Banking." *Journal of Political Economy* 109, pp. 287-327.

3. Hansson, P. & Jonung, L. (2010) "Finance and economic growth: the case of Sweden 1934- 2010" Research in Economics 51, pp. 275-301.
4. Krantz, O. (2010), "Swedish Historical National Accounts 1800-2010 – aggregate output series." Mimeo. Department of Economic History. Ume University, Sweden.
5. Levine, R. (2010) "Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda" Journal of Economic Literature Vol. 35, pp. 688-726.
6. Rousseau, P.L. & Sylla, R. (2009) "Emerging financial markets and early growth" NBER Working paper 7448.
7. Rousseau, P.L. & Sylla, R. (2010) "Financial systems, economic growth and, globalization" NBER Working Paper 8323.
8. Wachtel, P. (2009) "Growth and Finance: What Do We Know and How Do We Know It?" International Finance 4, pp. 335-362.
9. Waldenström, D. (2011) Essays in Financial History Doctoral thesis. Stockholm School of Economics, Sweden.

Рецензія: д.е.н., проф. Луцишин З. О.

Reviewed: Dr., Prof. Lutsyshyn Z. O.

Received: September, 2012

1st Revision: October, 2012

Accepted: November, 2012

